

VEFATININ 82. YILINDA ATATÜRK VE TÜRK DİLİ

Feyzi Ersoy

■ Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatının 82. yılındayız. Atatürk'ü bu ölüm yıl dönümünde de bir kez daha saygı, rahmet ve özlemle anıyoruz. Yalnızca büyük bir kumandan ve devlet adamı olmayan Mustafa Kemal, hiç şüphesiz aynı zamanda büyük bir kültür adamıydı. Bugünden geçmişe, onun sadece Türk dili ile ilgili düşüncelerine ve çalışmalarına bakınca bile, bu durum daha net olarak görülebilmektedir. Bu yazıda, ölümünün 82. yılı münasebetiyle Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk dili için yaptıkları ve onun dönemindeki bazı önemli olaylar kısaca hatırlatma yoluna gidilecektir.

Atatürk dönemi dil çalışmalarına bakmak için Türkçenin tarihî gelişimine kısaca değinmekte fayda vardır. Bilinen ilk yazılı belgeleri, çoğunlukla Köktürk dönemine ait olan, sonrasında Uygur ve Karahanlı gibi yazı dili dönemlerini yaşayan Türkçemiz, özellikle 13. yüzyıldan sonra iki ana koldan gelişimini sürdürmüştür. Bu iki ana koldan batı sahasında yer alan Osmanlı dönemi Türkçesi, özellikle 15. yüzyıldan itibaren Türkçenin sadeliğinin kaybolduğu Arapça ve Farsça tamlamalar ile gramer şekilleri ve kalıplarının dilimizde yoğun olarak kullanıldığı bir dönemdir. Türkçe ekler yerine kullanılan Arapça ve Farsça ekler, Arapça ve Farsça kurallara göre yapılmış uzun tamlamalar, özellikle nesir dilinde ortaya çıkan çok uzun cümleler, bu dönemde sadeliği ortadan kaldıran başlıca sebepler olmuşlardır.

Tanzimat Dönemi'ne kadar bazı küçük istisnalarla bu şekilde gelen Türkçe, Tanzimat'la birlikte bir parça sadeleşmeye başlamıştır. Bilindiği gibi tiyatro ve roman gibi bazı edebî türler dilimize bu dönemde girmiştir. Tarihimizde ilk gazete de bu dönemde görülmeye başlamıştır. Bu türlerin ortak noktaları ise halka hitap etmeleridir. Bu durum, doğal olarak yazı dilinin konuşma diline yaklaşması ihtiyacını doğurmuştur. Şinasi, Namık Kemal, Ali Suavi, Ahmet Midhat gibi isimler yazdıkları yazılarda ve ortaya koydukları eserlerde 1860'lar-

dan sonra bu doğrultuda hareket etmişlerdir. O dönemde bu isimler arasından *“Gazeteleri İstanbul’da avam lisanı olan Türkçe ile yazalım.”* ve *“Halkımızın kullandığı bir lisan yok mu, işte onu millet lisanı yapalım.”* gibi dilin sadeleşmesine yönelik çeşitli görüşler ortaya atanlar olmuştur.

Tanzimatçılarla birlikte sadeleşmeye ve konuşma diline yaklaştırmaya başlayan yazı dilimiz, onlardan sonra gelen Servet-i Fünuncular döneminde yeniden sadeleşme açısından olumsuz bir yola girmiştir. Hatta, bu dönemde dilde sadeleşmenin aksi istikametinde o kadar ileri gidilmiştir ki eskiden kullanılanlara ek olarak o zamana kadar hiç kullanılmamış Farsça ve Arapça kelimeler ile tamlamalar bile dilimize girmeye başlamıştır. Bu aşırı ağır ve terkipli dili özellikle Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin ve Halit Ziya’nın pek çok eserinde görmek mümkündür.

Türkçenin sadeleşme tarihinde *Genç Kalemler* dergisinde ortaya çıkan *“Yeni Lisan”* hareketinin ayrı bir yeri vardır. 1911’de ortaya çıkan bu hareket ile temel olarak yazı dilini konuşma diline yaklaştırmak ve mümkün olduğunca İstanbul halkının konuştuğu gibi yazmak amaçlanmıştır. Hareketin öncülüğünü ise Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp ve Ali Canip gibi isimler yapmışlardır. Bu hareketin en şiddetli muhalifleri ise o dönemde Cenap Şahabettin ile Süleyman Nazif’tir. Yeni Lisan hareketi, Millî Edebiyat akımı ile kol kola yürümüştür. Ömer Seyfettin, Refik Halit, Reşat Nuri, Yakup Kadri, Mehmet Akif, Yahya Kemal, Faruk Nafiz gibi isimler eserlerinde sade Türkçeyi kullanmışlardır. Türkçemiz, özet olarak Cumhuriyet Dönemi’ne bu şekilde gelmiştir.

Balkan Savaşları ile başlayan ve Millî Mücadele ile son bulan sancılı süreçten büyük bir başarı ile çıkan Türk milleti, cumhuriyetin ilanı ile tarihte yeni bir döneme girmiştir. Hunlardan beri devam eden kesintisiz Türk tarihinde sahnede artık genç Türkiye Cumhuriyeti vardır. Hedef ise bu genç cumhuriyeti en kısa zamanda yine eskisi gibi çağdaş ve modern bir devlet durumuna ulaştırmaktır.

Çağdaş ve modern bir devlet olma yolunda da Türk milletinin lideri onu Kurtuluş Savaşı’ndan alınırın akıyla çıkararak Mustafa Kemal’dir. Mustafa Kemal, her Türk vatandaşı gibi milletine karşı sonsuz bir sevgi taşıyordu. O, *“Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türk halkı Türk milletidir. Türk milleti demek Türk dili demektir. Türk dili Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felaketler içinde ahlakının, ananelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin kısacası bugün kendi milliyetini yapan her şeyinin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir.”* derken Türk milletini meydana getiren unsurların en önemlilerinden birinin dil olduğu-

nun farkındaydı. Onun görevi süresince Türk dili ile ilgilenmemesi ve bu dil için bir şeyler yapmaması beklenemezdi.

Atatürk döneminde Türk dili ile ilgili gelişmelerin en önemlilerinden biri, hiç şüphesiz, 1 Kasım 1928 tarihinde Latin alfabesine geçiş olmuştur. Burada konuyla ilgili tartışmalara girmeden 1928'de değişen şeyin dil değil alfabe olduğunu özellikle vurgulamak gerekir.

1928'deki alfabe değişikliği, yaklaşık 1300 yıldır yazılı olarak takip edilebilen Türkçe için ilk alfabe değişikliği değildir. Türkler tarihleri boyunca 10'un üzerinde alfabe ile yazmışlardır. Bunların içerisinde en yaygın olanları ve en çok kullanılanları Köktürk, Uygur, Arap, Kiril ve Latin alfabeleridir. Latin harflerine Türkiye Cumhuriyeti'nden

önce geçen Türkler de vardır. Bu alfabeyi Türk dünyasında ilk olarak Azerbaycan kullanmıştır. Azerbaycan, Latin alfabesine 1925-28 yıllarında geçerken Sovyetler Birliği'ndeki diğer Türk cumhuriyetleri ise 1928-30 yıllarında Latin alfabesine geçirilmişlerdir. Bu cumhuriyetler 1937-1940 arasında ise çeşitli politikalar neticesinde Kiril alfabesi kullanır hâle gelmişlerdir. Günümüzde bu cumhuriyetlerin bazıları yine Latin alfabesine geçmiş durumdadır. Bazılarında ise geçiş süreci hâlâ devam etmektedir.

Latin alfabesi; Köktürk, Uygur ve Arap alfabelerindeki ünlülerin yazımıyla ilgili sıkıntıları taşımadığı için Türkler için okuyup yazmaya yönelik büyük bir kolaylık sağlamıştır. Ünlüler bakımından zengin olan Türkçemiz, bu yeni alfabe ile mümkün olduğunca pratik bir şekilde yazılıp okunabilmiştir. Türkçe için ünlülerin yazımı çok önemlidir. Arap alfabesinde *o, ö, u, ü* ünlülerinin yazıda ayırt edilememesi ve Türkçede tek bir şekilde telaffuz edilmelerine rağmen *h, s, t* ve *z* gibi ünsüzleri yazmak için Arap alfabesinde 2, 3 hatta 4 farklı harfin oluşu gibi unsurlar, bu alfabe ile yazmayı güçleştiren sebeplerin başında geliyordu.

Atatürk, 9 Ağustos 1928 günü Sarayburnu Parkı'nda konuyla ilgili yaptığı tarihî konuşmasında *"Bir milletin, bir toplumun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde seksen (doksanı) bilmez, bundan insan olanlar utanmak lazımdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir. İftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharla doldurmuş bir millettir."* demiş, bu konudaki beklentisini ise *"Güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim ahenktar, zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir."* şeklinde dile getirmiştir. 11-29 Ağustos tarihleri arasında Atatürk'ün başkanlığında alfabe uygulaması ile

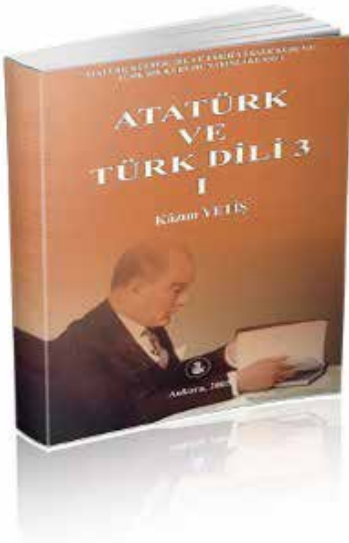

ilgili çeşitli toplantılar yapılmış, bundan sonraki günler ise Atatürk'ün yeni Türk alfabesini öğretmek için bizzat önderlik ettiği yurt gezilerine ayrılmıştır. Sonuçta da 1 Kasım 1928 tarihinde hazırlanan yasa tasarısı kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir.

Yeri gelmişken şunu da ifade etmeli ki alfabe değişiklikleri yapmamız Türkçenin 1928 öncesi metinlerine uzak kalmamız anlamına gelemmez. Türk çocukları Köktürk, Uygur, Arap ve Kiril harfleriyle yazılmış metinleri rahatlıkla okuyup yazacak eğitimleri, ihtisas alanlarına göre mutlaka almalıydılar. Tarihimiz bu alfabelerle yazılmış edebiyat, tıp, hukuk, sanat ve mühendislik gibi ilmin her sahasından metinlerle doludur.

Atatürk'ün Türk diline olan ilgisinin başka bir göstergesi Sadri Maksudî'nin *Türk Dili İçin* kitabının başına yazdığı cümlelerde görülmektedir. Mustafa Kemal, bu kitabın başına el yazısı ile 2 Eylül 1930 tarihinde şu cümleleri yazmıştır: *“Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili dillerin en zenginlerindedir. Yeter ki bu dil şuurla işlensin... Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.”* Atatürk'ün bu satırlarında dilimiz için kendisinin iki hedef koyduğundan bahsedilebilir. Bunlar “millî bir dil” ve “zengin bir dil” hedefleridir.

Atatürk, her zaman Türkçenin ilim metotları ile araştırılmasını istemiş ve Türkçeyi yüksek bir medeniyet dili hâline getirmeyi amaçlamıştır. O, Türk Tarihi Tetkik Cemiyetini (bugünkü Türk Tarih Kurumu) 12 Nisan 1931 tarihinde kurmuş; Cemiyet, 1932 yılı Temmuzunda ilk kurultayını yapmıştı. Bu kurultayın 11 Temmuz 1932 tarihindeki kapanış aşamında, Çankaya Köşkü'nde yapılan toplantıda, Atatürk'ün kurultay üyelerine: *“Dil işlerini düşünecek zaman da gelmiştir... Öyle ise Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti gibi bir de ona kardeş bir dil cemiyeti kuralım. Adı Türk Dili Tetkik Cemiyeti olsun”* demiş, böylece 12 Temmuz 1932'de de Türk Dili Tetkik Cemiyeti (bugünkü Türk Dil Kurumu) kurulmuştur. Cemiyetin ilk başkanı Samih Rifat, umumi kâtibi Ruşen Eşref, üyeleri ise Yakup Kadri ile Celâl Sahir olmuşlardır. Cemiyetin tüzüğü'nün amaç maddesinde ise hedef şu şekilde belirlenmiştir: *“Türk dilinin öz*

güzelliğini ve zenginliğini meydana çıkarmak ve onu dünya dilleri arasında değerine yaraşır yükseklığe erdirtmektedir.”

12 Temmuz 1932'deki bu gelişmeden sonra Mustafa Kemal Atatürk, Türk dilinin bütün meselelerinin konuşulacağı, Türkçenin eskiliğinin ve diğer dünya dillerine kaynaklık yapmasının ortaya konulacağı, Türkçenin dünya üzerinde ne kadar geniş bir alanda konuşulduğunun ele alınacağı bir kurultay toplamak istiyordu. Birinci Türk Dil Kurultayı, bu doğrultuda 26 Eylül-6 Ekim 1932 tarihleri arasında Dolmabahçe Sarayı'nda toplanmış ve 26 Eylül, "Dil Bayramı" olarak ilan edilmiştir. Bu kurultaya bütün vatandaşlar davet edilmiş, radyolarda yayınlar yapılmış, gazeteler günlerce yapılan toplantılardan bahsetmiştir. Bir bayram

havası içinde gerçekleşen kurultayda özellikle Türk dilinin eskiliği üzerinde durulmuş, Türkçenin Sümerce ve Sami dilleriyle karşılaştırmaları yapılmıştır.

Bu ilk kurultay ile birlikte tasfiyecilik de denenmeye başlanmıştır. Atatürk, 1 Kasım 1932'de meclis açış konuşmasında "*Türk dilinin, kendi benliğine, aslındaki güzellik ve zenginliğine kavuşması için bütün devlet teşkilatımızın dikkatli, alakalı olmasını isteriz.*" demiş, böylece devlet bütün organları ile özleştirme işi ile görevlendirilmişti. 1933 yılı başında bütün ülkede derleme faaliyetine girişilmişti. Türk Dili Tetkik Cemiyetinin hazırladığı *Söz Varlığı Derleme Kılavuzu* esas alınarak köylerine kadar ülkenin her yerinden İstanbul Türkçesinde bulunmayan kelimeler derlenmeye başlanmıştır. Aynı yılın Mart ayında yaklaşık 3,5 ay sürecek bir anket çalışması da başlatılmıştır. Türkçe asıllı olmayan kelimelerden 15'er kelimelik bir liste hazırlatılıyor, gazetelerde neşrediliyor, radyolarda duyuruluyor ve halkın bunlara karşılık bulması isteniyordu. *Alan, araç, aylak, kavşak, doruk, güney, kuzey, ürün, yozlaşmak* gibi bugün kulağa çok tanıdık gelen pek çok kelime o dönemde dilimize kazandırılmıştır.

Yine aynı yıl yaz aylarında eski eser ve sözlükler "Öztürkçe" bakımından taranmaya başlanmıştır. Bu çalışmaların sonuçları ise *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları-Tarama Dergisi* adı ile 1933'te parça parça neşredilmeye başlanmıştır. Bu karşılıkların yazarlar tarafından kullanılması da istenmiştir. 1933 ve 1934 yıllarında çıkan pek çok kitap ve gazete bu kelimeler ile yazılmıştır. Akıl için "*an, arga, bilik, es, oy, ök, us, uz*", kalem için "*çizgiç, kemiş, yazgaç, yuvuş*" gibi kelimelerin karşılık olarak kullanıldığı bu yazıların pek çoğu, o gün için ne halk tarafından ne de yazarlar tarafından anlaşılabilmiştir. Bununla birlikte Kâzım Dirik gibi o dönemde bu dili çok akıcı konuşanlar da çıkmıştır. Atatürk, Ahmet Cevat Emre'nin anlattığına göre, bir gün Dirik'in konuşmasının

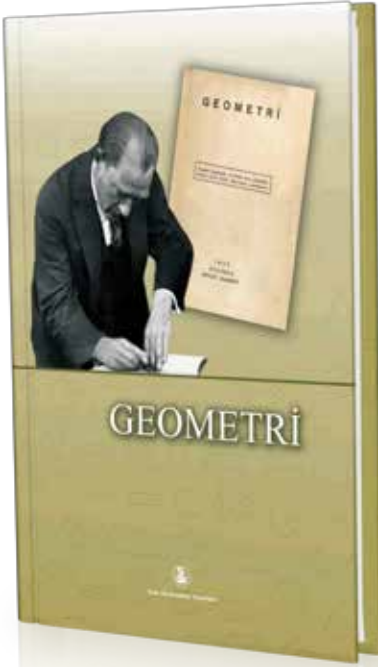
dan sonra Emre'ye bakmış ve bu yeni suni dil-den şikâyet ederek *"Birbirimizi anlamaz olduk."* demiştir.

İkinci Türk Dili Kurultayı, ilkinden iki yıl sonra, 18-23 Ağustos 1934 tarihleri arasında yine Dolmabahçe Sarayı'nda toplanmıştır. Tarama Dergisi'nin yaratmış olduğu karışıklık için Atatürk o yıllarda Falih Rıfki'ya şunları söylemiştir: *"Dili bir çıkmaza saptamışızdır... Bırakırlar mı bu dili çıkmazda? Hayır. Ama ben de işi başkalarına bırakmam. Çıkmazdan biz kurtaracağız."* Atatürk, 1935 sonlarında, haklı olarak, yapılan bu denemeden vazgeçmiştir. Atatürk'ün bu vazgeçişinin en büyük delili kendisinin o yıllarda yaptığı konuşmalarıdır. Atatürk, 1935'te *işlev, acunsal, kapsal, cüda, yüken, bayrılık* gibi kelimeleri kullanmaktayken

1937'de o, *hayat, mevzu, hususiyetle, ilmî, tetkik, sebep, mücadele* kelimelerini kullanıyor durumdadır. Atatürk'ün bu tutumundan vazgeçmesinin bir başka göstergesi de 1935 yılı sonlarında Güneş-Dil Teorisi'nin ilanıdır. Bu teori ile manalı ilk kelimelerin Türkler tarafından kullanıldığı ve başlıca dünya dillerindeki pek çok kelimenin Türkçeden türediği görüşü ispat edilmeye çalışılmıştır. Böylece bu teori sayesinde yabancı asıllı kelimeleri dilden atmaya gerek kalmamıştır. 1936-1937 yılları, dil tarihimizde Güneş-Dil Teorisi yılları olarak anılmaktadır. Bu arada Üçüncü Türk Dili Kurultayı 24-31 Ağustos 1936 tarihleri arasında toplanmıştır. İlmî bir değeri olmayan Güneş-Dil Teorisi bugün için sadece bir hatıradır. Aslında bu teorinin ileri sürülüş sebeplerinden birinin dilimizdeki Arapça ve Farsça kelimeleri muhafaza etmek olduğu söylenebilir. Yani bu teori, özleştirmecilikten vazgeçmenin bir çaresi, başka bir deyişle dili çıkmazdan kurtarışın bir yoludur. Atatürk de zaten hayatının sonlarında ilmî olmayan bu teoriden de vazgeçmiş, dili kendi seyrine bırakmıştır. O, Ahmet Cevat Emre'ye bir konuşmasında *"İki şeyde inkılâp olmaz: Dilde ve musikide"* demiştir. Abdülkadir İnan da Atatürk'ten şu sözleri nakletmiştir: *"Birkaç gün önce Ahmet Cevat Bey'e söyledim: Ketebe yektübü Arabındır; katip, kitap, mektup Türkündür."*

Türkçenin sözlüklerine, özellikle de Radloff'un sözlüğüne büyük önem veren Atatürk'ün Türkiye'de bugün bile nispeten az bilinen Yakut ve Çuvaş lehçeleri ile ilgilenmesi ve bu lehçeler ile ilgili sözlüklerin hazırlanmasını istemesi, onun dilimize olan ilgisinin başka bir göstergesidir. Atatürk'ün Necip Asım'ın *Orhun Abideleri* kitabına da ilgi duyduğu hatta bu kitabı yanına notlar alarak okuduğu bilinmektedir.

Bütün bu süreçte, Atatürk'ün dil çalışmaları ile ilgili iki konudaki düşüncelerinin hiç değişmediği görülmektedir. Bunlar, Türkçenin ilmî metotlarla araştırılması ve terim meselesidir. Onun bu çalışmalar sırasında *subay* (zabit), *astsubay*, *er*, *erbaş*, *onbaşı*, *binbaşı*, *yarbay* gibi askerî terimlerin Türkçeleştirilmesinde büyük etkisi olmuştur. Hatta Atatürk, 1937'de bizzat bir geometri kitabı yazmış ve bugün kullandığımız pek çok matematik terimini kendisi türetmiştir. *Alan*, *çap*, *yarıçap*, *çember*, *kiriş*, *açı*, *yay*, *üçgen*, *dörtgen*, *yamuk*, *artı*, *eksi*, *çarpı* ve *bölü* terimleri, Atatürk tarafından bizzat yapılmış kelimelerdir. *Geometri* adını taşıyan bu küçük kitapçığın TDK tarafından 2020 yılı içerisinde yeni baskısı yapılmıştır.

Kelimelerin kökenleri ve dilimize hangi dil-den girdikleri ayrı konulardır. Bugün memleketimizin her yerinde küçük bir çocuktan tutun da seksenindeki bir ihtiyara kadar herkes

ihtiyaç, *sebeup*, *imkân*, *defter*, *kalem*, *kitap*, *masa*, *pide*, *portakal*, *radio*, *merdiven*, *duvar*, *cam* vb. kelimelerin anlamlarını biliyor ve bu kelimeleri yerli yerinde kullanıyorsa bunlar artık Türkçedir ve hepsi de Türkçenin malıdır. Atatürk, 1935'te tasfiyecilik hareketinden vazgeçse de Türkiye'de özellikle 1960 ve 70'li yıllarda ortaya çıkan ve "Uydurmacılık" denen Türkçeyi bozma hareketinin Türkçeye büyük zararları olmuştur. Bu dönemde Türkçenin türetme kurallarına uymaksızın oluşturulan pek çok kelime maalesef Türkçeye sokulmuştur. Millî ve ilmî olmayan bu hareketin bir başka zararı da Türkiye dışındaki Türklerle kelime bağımızın kopartılması olmuştur.

Atatürk, Türk Tarih ve Türk Dil Kurumlarının kuruluşlarından sonra bu iki kurumun çalışmalarını kadrolarıyla yönlendirecek, Türk dilini, tarihini araştırarak ve öğretimini yapacak bir fakültenin kurulmasını amaçlamıştır. 1936'da öğretime açılan *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi*, işte böyle bir düşüncenin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Fakültenin adı da Atatürk tarafından konmuştur. Atatürk'ün "*Hayatta en hakikî mürşit ilimdir.*" sözü bu fakülte binasının duvarlarını bugün de süslemeye devam etmektedir.

Atatürk için Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumunun önemi her zaman üst seviyede olmuştur. 1937'deki bir konuşmasında Dil ve Tarih Kurumlarının "*Az zaman içinde ulusal akademiler hâlini almasını temenni ederim.*" diyen büyük kurtarıcı, manevî mirasının yanı sıra maddî mirasının da büyük bir kısmını bu iki değerli kuruma bırakmıştır.

Atatürk'ün dil ve tarih sevgisi ile onun bu alandaki çalışmalarını ve yapılanları böyle kısa bir yazıya sığdırmak elbette mümkün değildir. Onun dönemindeki ve Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki dil çalışmalarını merak edenler başta Zeynep Korkmaz, Ahmet Bican Ercilasun, Hamza Zülfikar, Kâzım Yetiş, Bilal Şimşir, M. Şakir Ülkütaşır ve Nail Tan'ın makale ve kitapları ile büyük önderin *Nutuk*'u olmak üzere daha pek çok önemli çalışmadan faydalanabilirler.

Atatürk, “Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır.” demişti. Kendisini bu ölüm yıl dönümünde de bir kez daha rahmet ve saygıyla anıyoruz. Hiç şüphe yok ki, onun çok önem verdiği Türk dili, Türk milletinin; Türk milleti de Türkiye Cumhuriyeti'nin hamisi olmaya bundan sonra da devam edecektir.

Kaynaklar

- Atatürk ve Türk Dili II: Atatürk Devri Yazarlarının Türk Dili Hakkındaki Görüşleri (Gazetelerden Seçmeler)*, TDK Yayınları, Ankara 1997.
- Ercilasun, Ahmet Bican, *Dilde Birlik*, Ecdâd Yayınevi, Ankara 1993.
- Korkmaz, Zeynep, *Atatürk ve Türk Dili: Belgeler*, TDK Yayınları, Ankara 1992.
- Korkmaz, Zeynep, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar IV*, TDK Yayınları, Ankara 2015.
- Şimşir, Bilal, *Türk Harf Devrimi Üzerine İncelemeler*, ATAM Yayınları, Ankara 2006.
- Tan, Nail, *Atatürk ve Türk Dil Kurumu*, TDK Yayınları, Ankara 2012.
- Ülkütaşır, M. Şakir, *Atatürk ve Harf Devrimi*, TDK Yayınları, Ankara 2009.
- Yetiş, Kâzım, *Atatürk ve Türk Dili*, TDK Yayınları, Ankara 2005.